

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל המאמרים

פרשת בהעלתך

תשע"ט

283

מאצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

רמז ל'שבעת הקרואים'

"ואתנה את הלויים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבד את עבדת בני ישראל באהל מועד ולכפר על בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגר בגשת בני ישראל אל הקדש" (ח יט)

דרש רבי דוד יעידא מוג'רבא:

בפסוק שלפנינו הזכיר 'הלויים' ו'לאהרן ולבניו' - פעם אחת, ו'בני ישראל' - חמש פעמים; בהזכרות אלו רמזה התורה לסדר שבעת הקרואים העולים לתורה בשבת כמקנת חכמים: כהן, לוי ואחריהם חמשה ישראלים. כמו כן רמזו הכתוב להלכה המבארת ב'שלחן ערוך' (א"ח קלה ח) שכאשר אין לוי בבית הכנסת, הפכה שעלה ראשונה עולה בשנית במקום הלוי, שנאמר: "הלויים נתנים לאהרן ולבניו" - אף בעלית הלוי' יש לכהן חלק, וזאת כשאין לוי' בבית הכנסת.

פסוי הספיני בברכת המזון הנאמרת בלילה

"וביום הקים את המשכן פסה הענן את המשכן לאהל העדת" (טו ט)

"מגו שאין בגין בית המקדש בלילה? שנאמר: 'וביום הקים את המשכן' - ביום מקימו, בלילה אין מקימו" (שבועות טו ב)

בהלכות סעודה פסק השלחן ערוך (א"ח קפ ה): "וזהגים לכסות הספיני בשעת ברכת המזון, ונהגו שלא לכסותו בשבת ויום טוב, ובאר המגן אברהם (ט ז): טעם תקנת סלוק הספיני מהשלחן בשעת ברכת המזון היא משום שהשלחן דומה למזבח (ברכות נה א), שעליו נאמר (דברים כו ה): "לא תניף עליהם ברזל" (רוחם ס" שלב). בשבת וביום טוב שאין בונים את המזבח (במות א ו) לא טיף טעם זה, ולפיכך לא נהגו בהם לכסות את הספיני.

אלא שלפי זה יש להקשות, מפני מה אנו מכסים את הספיני בברכת המזון הנאמרת בלילה, הלא מפסוק זה למדנו שאף בלילה אין בונים את המשכן, ולכאורה אף המזבח נכלל באסור זה?

רבה של ירושלים רבי צבי פסח פרנק הביא מפי ראייה לשיטת הערוך לגר' (במות שם) שאף שאסור לבנות את המשכן בלילה, את כלי המשכן, ובכללם המזבח, מתר לבנות בלילה. בכך מוכן מדוע יש להקפיד לכסות את הספיני אף בברכת המזון הנאמרת בלילה. הר צבי"י כתב

תפלה בשלוב תשובה

"וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעתם בחציצרת וזנזפתם לפני ה' אלהיכם ונושעתם מאיביכם" (י ט)

יסוד גדול בענין תפלה הנאמרת בעת צרה, דרש האלשיך הקדוש מפסוק זה:

מחטאי האדם נבראים משחיתים המביאים עליו רעות רבות וצרות. לפיכך, בשעה שבאה עליו צרה, טרם עומד הוא לבקש על נפשו בתפלה, עליו לפשפש במעשיו ולשוב בתשובה על עוונותיו. וכיון שבכך יחלש כחם של אותם משחיתים, יסגי הדבר לקבלת תפלתו.

לכך רמז הכתוב שלפנינו: "וכי תבאו מלחמה..." הלחמו תחלה "על הצר הצר אתכם" - במיזקים שנבראו מחטאיכם, ורק אז "ונוזפתם לפני ה' אלהיכם ונושעתם מאיביכם" (י ט).

תורת משה'

מבאר אמונים

מדברי חכמים על גדל מעלת ענית אמן

כי עבד נאמן קראת לו'

"לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא" (יב ז)

בפדרש (שמור"ד נא א) הובא: "איש אמונות רב ברכות" (משלי כח ג)... זה משה שהוא נאמן של הקדוש ברוך הוא, שנאמר: "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא".

אמר האדמו"ר רבי יחזקאל מקוזמיר:

"אמרו חכמים (ברכות נג ב): 'גדול העונה אמן יותר מן המברך', דענין אמן, שרוצה שתתקיים הברכה ששמרך חברו. ועל כן בכל הדברים העקר הוא שכל איש רוצה שתתקיים ברכת חברו, ולא שהוא יהיה המברך, כי אם שחברו יברך והוא יענה אמן. ועל כן אמר המדרש: 'איש אמונות - זה משה', שהיה ענו מכל אדם, על כן רצה שכל ישראל יברכו והוא יענה אמן".

נחמד מהיב פסודי

הגוף נהנה מהמאכל, הנשמה - מהברכה

"ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו" (יא ז) אם תלונתם של ישראל נסבה על חסר הגוון שהיה במאכליהם, מדוע נסחו זאת בלשון: 'נפשנו יבשה' ולא 'גופנו יבשה'?

רבי משה יעקב העלוי אשכנזי, תלמיד הרבי ר' העשיל מקראקא, הביא על כך באור נפלא ששמע בשם 'ירושלמי אהד':

על לשון הפסוק שבו הצטיינו להתענות ביום הכפורים (ויקרא טו לא): "ועניתם את נפשתיכם" תמה הזר הקדוש (ראה תצה"ה קפה ב), מפני מה לא נאמר: 'ועניתם את גופכם', הלא הגוף מתענה בצום? ובארו: בעוד הגוף נהנה מעצם האכילה, הנשמה נהנית מהברכות הנאמרות לפנייה ולאחריה; נמצא שהצום שבו ממעטים בברכות הוא ענוי אף לנשמה, ולכך נקט הכתוב לשון זו.

אף כאן יש לכאור שתלונתם של ישראל היתה על כך שבעוד גופם נהנה מהמן, שהרי היו טועמים בו כל מעדני עולם, נותרה נשמתם "יבשה אין כל", שכן פתוצאה מאכילת המן נחסרו ממנה רבות מברכות הנהניו.

רמז לסיוד זה למד רבי משה יעקב אף מלשון הפסוק (דברים א ח): "וענך וירעבך ובאכלך את המן... למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם". הסבה לכך שאכילת המן היתה ענוי לישראל, אף שהיו טועמים בו את כל סוגי המאכלים, היתה: "כי על כל מוצא פי ה' - בברכות הנאמרות על המאכלים, 'יחיה האדם'".

פרוש 'די משה' לפדרש, דבר ט ז

מפני מה כפל משה 'נא' בתפלתו?

"ויציעק משה אל ה' לאמור אל-א נא רפא נא לה" (יב יג) מפני מה כפל משה 'נא' בתפלתו? כמה באורים נאמרו לכך:

א. ה'תרגום אונקלוס' מכאור שה'נא' הראשון משמעו 'בבקשה', ואלו השני משמעו 'עתה'. ומכאור זאת רבי שלמה קלוגר: במסכת שבת (קטו ב) אמרו חכמים: 'כל המבזה תלמיד חכמים אין לו רפואה למפתו'. ויש לפרש את פגותם, כי למכבדים את התורה מקדים ה' רפואה למפה (מגלה יג א), אולם המבזה את לומדי התורה אינו אוזק לכך. אף מרים, כיון שבזהה תלמיד חכם לא הקדים ה' רפואה למפתה, ולכן הצרך משה להוסיף בתוך תפלתו בקשה מיוחדת, שיברא לה ה' עתה רפואה למפתה.

ב. החיד"א כתב: "שמעתי משם הקדמונים, דמשה רבנו, מסרו לו זה הסוד בשמים; כשיתפלל ויאמר שתי פעמים 'נא' בתפלתו - תקבל תפלתו".

ג. בפנים יפות פרש זאת על פי מאמר חכמים (ויק"ר ה): "תפלה עושה מחצה". ויש לומר כי כדי שתתקבל תפלתו בשלמות, התפלל פעמים 'נא'.

ד. האדמו"ר רבי יצחק אייזיק מקומרינה פרש: כלל ידוע הוא כי המכון בתפלתו אף על צער השכינה המצטערת עמו, תפלתו מתקבלת ביתר שאת. אולם, לפי ש: 'דבר שקרין לא יכון לנגד עיני' (תהלים קא ז), אל לו לאדם לעשות כך אם אין פיו ולבו שוים. וכמו כן, אם צער האשתי כואב לו יותר - יבקש תחלה על צערו, ואם צער השכינה כואב לו יותר - יקדים לבקש על צער השכינה. כפי שנהג משה כשהתייחס תחלה לצער השכינה: 'אל-א נא', ורק לאחר מכן לצערו: 'רפא נא לה'.

ה. היקטב סופר הסביר: בבקשה על חולה יש לבקש שישלח לו ה' רפואה שלמה - שגופו ירפא, אולם מאידך לא יצטרך להעגש תחת זאת לעתיד לבא. ולכך אנו פוסלים בברכת 'רפאנו' (רפאנו ה' - ונרפא, הושיענו - ונושעה', שגרפא ונושעה, הן בעולם הזה והן בעולם הבא. משום כך אף משה כפל את תפלתו כאשר בקש על רפואתה של מרים אחותו.

נחל קדומים' אות כט; פנים יפות' ויקרא יג ג; 'אמרי' שפר'; היכל הברכה; קתב סופר'

בברכה 'שלמה' ונאמר אמן

הצדיק הוודע רבי שלמה זלמן ב"ר אליעזר בלוק זצ"ל (נפ' י"א בסיון תשל"ו), תלמידו חביבו של מרן ה'חפץ חיים', היה עונה 'אמן' מידי בקור לברכות השחר' של רבים ממתפללי בית הכנסת 'זרזון משה' בירושלים - ילדים ומבוגרים. כאשר לעת זקנתו לנו בביתו בחורי ישיבה. היה ממתין שיתעוררו, וזו היה אומר בפניהם את ברכות השחר כדי שיענו אחריו יחדיו אמן.

(מעדות מקרבו הגר"מ שטיינמן שליט"א)

ברכות השחר: בקול בכוונה בחברותא.

ברכת המזון - בקשת 'רצה' (ד')

המענג את השבת נצול מחבלי משיח

בהמשך בקשת 'רצה' אנו מבקשים: "שלא תהא צרה וגו' ואנחה ביום מנוחתנו", ומיד מוסיפים בקשה: "והראנו ה' אלקינו בנחמת ציון עירך" וכו'. ויש להבין את סדר הדברים.

נתן לבאר זאת על פי דברי הרה"ק רבי יחזקאל פראג משינובה על מה שאומרים בזמן מעין עולם הבא: "כל המתענגים בה זכנו לרוב שמחה, מחבלי משיח יצלו לרוחה..." כי דו"ע שלפני ביאת משיח יתרו בו על ישראל צרות וגזרות קשות, והן הם 'חבלי משיח' שבגנים התפלות האמוראים: "ייתי ולא איחמינה" - שיבא המשיח, אך לא יראו בכך בעיניהם (ספדורין ח א). אולם במסכת שבת (קיא א) מבאר שהמענג את השבת בשלוש סעודותיה נצול מחבלי משיח. ועל כך פנת בעל הזמיר, כי כל המתענגים ביום השבת יצלו מחבלי משיח.

אך כאן יש לפרש: כיון שהצטוונו 'לשבת בו ולנוח בו באהבה ומצות רצונה', ובכלל זאת לענג את השבת בשלוש הסעודות, הרי בודאי נזכה "שלא תהא צרה וגו' ואנחה" - שלא נסבל מחבלי משיח, בזכות שבתתנו "ביום מנוחתנו", ולפיכך אין לנו קניעה מלהמשיך ולבקש: "והראנו ה' אלקינו בנחמת ציון עירך" - שנזכה לחזות בעינינו בבוא הגאולה, ולא נצטרך לבקש: "ייתי ולא איחמינה"

(דברי יחזקאל מאמרי שבת; הגש"פ שארית מנחם; הגש"פ קול יהודה' לר"י סג"ל דיטש' בהנה"ה מבו המספר).

המתאבל על ירושלים רואה בשמחתה

בעל התפארת שלמה באר, כי הנה הטעם שבשבת קדש אין אנו מתאבלים על ירושלים, הוא משום שעור רצוננו ביחולנו לבגן המקדש אינו על טובתנו הגשמית, כי אם על כך שתשוב השכינה לשרות בישראל כמאז. וכיון שפיוס השבת אף לאחר החרבן שורה השכינה בישראל כמו שהיתה שורה במקדש, לפיכך אין אנו צריכים להתאבל בו על החרבן.

לפיכך אנו מקדמים: "והראנו ה' לנו ה' אלקינו שלא תהא צרה וגו' ואנחה ביום מנוחתנו", כלומר: הסבה שאננו מתאבלים ביום מנוחתנו, הוא משום רצוננו יתברך, שהשרית את שכנתך בישראל ביום השבת כבזמן המקדש. ואדרבה, דוקא מתוך שחשנו בשבת את השראת השכינה שהיתה קודם החרבן בכל ימות השבע, מבקשים אנו עתה: "והראנו... בנחמת ציון... ובבגין ירושלים", ואז תשרה השכינה בתוכנו אף בכל ימות השבע (תפארת שלמה) נשא, ע"פ הגש"פ 'בני יהודה'.

'המקום ינחם אתכם'

אנו חותמים את בקשת רצה בשבח כפול: "כי אתה הוא בעל הישועות ובעל הנחמות". הטעם שאנו מכנים את הקדוש ברוך הוא 'בעל הנחמות', הוא משום שבשונה מנחמת בשר ודם שאינה יכולה להפך את הרע שעליו רעהו מתאבל לטוב שיש לשמח בו, נחמתו של הקדוש ברוך הוא לעתיד לבא, תהיה לנו כי אף יצטרך שובנו. ואף שפיוס, בהיותנו נתונים תחת משלת השטע, איננו מסגלים לראות זאת בעינינו, הלא כבר הכתובנו פעמים רבות כי לעתיד לבא יגלה ה' לעין כל כיצד תהיה כל הרעות שעברו עלינו היו באמת לטובה, ואז תהיה זו נחמה אמיתית. זהו ההסבר לבקשתנו: "והראנו ה' - לעתיד לבא, בנחמת ציון" האמתית כשנראה בעינינו כיצד כל הצרות היו בעצם טובה בעבורנו, כי אתה הוא... בעל הנחמות" (שפת אמת וצא תרומה, וראה הגש"פ 'ברך משה').

עוד יש לבאר כי חסרון גדול נוסף יש בתנחומיו של בשר ודם; כול הוא להרעיף מלות עידוד ותנחומים על חברו השרוי באבל, אולם מאידך אין בכחו להושיע את המתאבל מגוון לשמחה. אף ה' אלקינו, אינו רק 'בעל הנחמות', אלא אף 'בעל הישועות', על כן אנו יכולים אנו לבקש ממנו, שמלבד שיראנו בנחמת ציון עירך, יראנו אף 'בבגין ירושלים עיר גדולתך' שובנו לשמח בכתחלה ונושע בתשועת עולם (הגש"פ 'בני יהודה').

דבר נפלא כתב המשגיח רבי אליהו אלעזר דסלר:

בדרך הטבע אין האדם יכול להתנחם כלל, ואף אם ירבו לומר לפניו דברי תנחומים מבקר עד ערב. אולם מתנה מיוחדת נתנה לנו ממנו יתברך, שהוא בעצמו הולך ומנחם את האבלים, והוא עושה נס לכל אבל ומרפא אותו באמצעות דברי התנחומים שפורעיים עליו חבריו. לכן אנו מדגישים בנסח הנחום: "המקום ינחם אתכם". ולפיכך אף דקדקו חכמים ואמרו (פסחים ד א) כי גזרה היא מאת ה' שהמת ישפח מהלב, שבלא גזרה זו לא היה הוא משפח. לכן אנו משבחים: 'פי אתה הוא... בעל הנחמות', שכל הנחמות שבעולם אינן יכולות לנחם אלא מכת גזרתך (מכתב מאליהן ח"ד עמ' 342)

'ענבי אמן' ב'ענבי אמן' דבר נאה ומתקבל

הספור המיוחד והמרגש שלפנינו נשמע מפי בעלת המעשה, בכנס הגדול שיערך בבני ברק לרצות מיזם 'שחר אבקשף' לבנות הסמינרים בחזקת אדר החורון.

מספרת הספור משמשת פרקו חברתית בכמה תכונים שבהם לומדות עשרות רבות של בנות העושות את צעדיהן הראשונים בעולמה של תורה. למסגרות אלו כבר יצא שם דבר בהיותן חממה מיוחדת המסייעת לגדולן הרוחני של בנות יקרות אלו, בדרך להשתלב בחיי התורה ולהקים בתים נאמנים בישראל.

וכך מספרת הרקזת:

היה זה לקראת סיום שנת הלימודים הקודמת, תשל"ח. כמה מהתלמידות שעמדו לסיים את שנת הלימודים, בדרך להמשך לימודים בסמינרים הגבוהים, בקשו ממני כי לקראת עלייתן לסמינרים נערו שבת מיוחדת שתקדש לגבוש ולחזק כלל בנות רשת התכונים, בטרם תתפאנה כל אחת למקום שבו בחרה להמשיך את דרכה.

היה זה רעיון מצין שכבר חשבנו עליו מזה זמן רב, ועתה כשהבקשה הגיעה מצד הבנות, סוף סוף הגיעה זמנו לקרם עור וגידים. התכנסנו אפוא יחדו, צות רכזות ומחנכות, וישבנו לגבש את השבת, כדי שהתועלת שתופק ממנה תהיה מרבית לטובת הצלחתן של הבנות, שבמשך שנות התחנכותן נקשרו לכל אחת מהן באופן אישי. עתה, כשהן ממשיכות לדרכן, תוכלנה לקחת משבת זו צידה לדרך שתוכל ללוותן במסעו המיוחד.

ארגון שבת כזו כולל פרטים רבים המצריכים תאום רב, החל מבחירת המקום, המשך בארגון הפרטים הלוגיסטיים וכלה במלוי לוח הזמנים בתכניות מתקנות ועשירות בתוך.

פנהוג בשבתות שכאלו, הזמן ללוות את השבת רב ומצד השב השב העוסק בקרב רחוקים, ובין תפקידי ממש אף כמדי שיעור באחת משיבות ה'מרו' הנוצרות. זאת כדי שישלם את השבת בתוך רוחני וינהל עם משפחתו את סעודת השבת.

וכאן בעצם מתחיל הספור:

זמן רב לפני אותה שבת, אחת מתלמידותינו הותיקות, בת יקרה שעשתה כברת דרך משמעותית בדרך לחיי תורה, קבלה על עצמה להתחזק ולחזק את חברותיה במצות עניית אמן, במסגרת מיזם 'שחר אבקשף' של 'בני אמונים'.

אותה תלמידה בצעה את תפקידה במסירות מפלגה; מאז לקחה על עצמה את רכזות המיזם בתיכון שבו למדה, לא חדלה מלחזק את חברותיה במצות עניית אמן, ואף ראתה הצלחה מברכת בפעילותה. אף בשבת הגבוש היתה תלמידה זו עסוקה במהלך התפלות והסעודות בנושא שהיה לה קרוב ללבה; היא עברה בין הבנות כדי להקשיב לברכותיהן, ואף היכירה שוב ושוב לחברותיה לענות אמנים ולומר את הברכות בקול.

אף במהלך הסימפוזיונים ששערכו בסעודות עם הרב, ומטבע הדברים עסקו רבות בשאלות הלכתיות, נסבו כל שאלותיה של תלמידה זו על עניית אמן ועל הלכותיה.

בבקר יום השבת הפתענו לגלות כי אותה בת

בית של 'בני אמונים'.